

**INSTITUȚIA CĂSĂTORIEI ȘI INSTITUȚIA FAMILIEI ÎN VIZIUNEA
STUDENȚILOR UNIVERSITĂȚII DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI**

Gheorghe NEAGU

În condițiile tranziției spre o societate autentic democratică, instituția căsătoriei și instituția familiei se caracterizează, grație, preponderent, transformărilor macrosociale produse, prin instabilitate. De rând cu factorii macrosociale, evoluția acestor instituții este condiționată și de sistemul valoric al indivizilor. Pentru a prognoza evoluția instituției căsătoriei și a familiei este util să cunoaștem opiniile tinerilor, inclusiv ale studenților, despre aceste instituții. Or, reprezentările studenților constituie, la începutul sec. al XX-lea, o sursă informațională pronostică foarte importantă în ceea ce privește evoluția căsătoriei, familiei și a relațiilor dintre generații³¹².

Reieșind din acest considerent, în articolul de față ne propunem să elucidăm percepția căsătoriei și familiei de către studenții de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, în vederea determinării evoluției sistemului valoric al acestui segment important al tinerilor în contextul dinamismului schimbărilor sociale.

Articolul a fost elaborat în baza datelor colectate în urma studiului empiric realizat în USARB în perioada octombrie-noiembrie 2016. Eșantionul pe cote a presupus interviuarea a 250 de studenți. Procedura de eșantionare a luat în calcul următorii indicatori de bază: nivelul licență și nivelul master; forma de învățământ (cu frecvență, cu frecvență redusă; anul de studii; vârsta, sexul respondentului. Pentru a sesiza rolul căsătoriei în viața individului, raportul dintre căsătorie și fericire sunt relevante următoarele răspunsuri:

În ce măsură credeți că pentru a fi fericit este important să fii căsătorit?

<i>Varianta de răspuns</i>	<i>Ponderea (în %)</i>
În foarte mare măsură	17,04%
În mare măsură	49,43%
În mică măsură	30,11%
În foarte mică măsură	3,40%

Datele invocate ne permit să conchidem că sunt ferm fideli modelul tradițional al instituirii familiei (prin intermediul căsătoriei) 66,47% din respondenți, iar 33,41% din cei chestionați tind spre alte modele familiale (modern și postmodern). Pentru a înțelege intensitatea și direcția acestei tendințe, am încercat să determinăm dacă familia la etapa actuală reprezintă o necesitate pentru individ. La acest item au răspuns afirmativ 82,62% dintre studenții interviuați, iar 17,97% dintre respondenți nu consideră familia o necesitate pentru individ. La întrebarea (de control) dacă familia este o instituție învechită/demodată au răspuns afirmat 14,94% din respondenți. Concluzia intermediară care se desprinde din acești indici este că cca.15-18% dintre studenții USARB sunt adepți fermi ai stilului post-modernist de viață.

De rând cu adepții fermi ai stilului postmodernist de viață, datele investigației realizate ne-au permis să identificăm și un segment al respondenților care acceptă anumite manifestări postmoderniste. În acest sens, este elocventă ponderea concubinajului în rândul tinerilor. Astfel, 38,78% din respondenți sunt total de acord cu enunțul conform căruia tânăra generație este adepta concubinajului, iar 43,63% - sunt parțial de acord cu enunțul

³¹² Гурко, Т. А., Хромачева, А. Ю. Студенты-социологи о семье, гендере и отношении к родителям//Вестник Института Социологии, 2015, №4, p.61.

respectiv. În ceea ce privește atitudinea studenților față de acest stil de viață, sunt convinșători următorii indici:

Ce părere aveți despre tinerii care locuiesc împreună (în concubinaj) și nu-și înregistrează căsătoria?

<i>Varianta de răspuns</i>	<i>Ponderea (în %)</i>
Pozitivă	36,36%
Negativă	38,06%
îmi vine greu să răspund	25,56%

Abordarea corelativă a datelor investigației ne permite să emitem ipoteza conform căreia indecizii, în cea mai mare parte, evoluează/vor evolua spre atitudinea pozitivă față de concubinaj.

Este util să remarcăm faptul că cercetările efectuate în alte state posttotalitare, de exemplu, în Federația Rusă, de asemenea, confirmă atitudinea pozitivă a unui segment important al studenților față de concubinaj³¹³.

În același timp, este cazul să evidențiem o particularitate importantă a concubinajului în societatea moldovenească în raport cu acest fenomen în țările occidentale. Pentru a identifica această particularitate este suficient să analizăm opinia respondenților cu privire la factorii care condiționează acest comportament în Republica Moldova:

Cum considerați, de ce unii tineri recurg la concubinaj? (indicați până la 3 variante de răspuns):

<i>Varianta de răspuns</i>	<i>Ponderea (în %)</i>
Fiindcă nu au încredere în ziua de mâine	46,85%
Este la modă să trăiești astfel cu partenerul	22,85%
Este o testare înainte de căsătorie	82,28%
Se poate proba compatibilitatea sexuală	30,85%
Este o degradare a normelor morale	22,85%

Conceperea sistemică a variantelor de răspuns evidențiate în tabel de mai sus ne permit să afirmăm că în societatea moldovenească, în mare, coabitarea nu înlocuiește căsătoria, dar este mai degrabă o formă de conviețuire care precede căsătoria. Această concluzie poate fi argumentată și cu alte probe: nașterea copilului în afara căsătoriei este evaluată pozitiv doar de 4,62% de respondenți (este necesar să remarcăm, în același timp, ponderea destul de înaltă a celor care au o poziție neutră - 46,24%). Această particularitate a fost sesizată în cercetările anterioare³¹⁴: concubinajul în societatea moldovenească nu este o decizie definitivă a partenerilor, dar, de multe ori, precede căsătoria și, de regulă, dacă se planifică nașterea unui copil sau după nașterea lui, relațiile sunt înregistrate oficial³¹⁵.

Relevăm faptul că și în Occident, chiar dacă numărul cuplurilor aflate în coabitare continuă să crească, fenomenul a cunoscut o diversificare și, în consecință, el nu mai poate fi privit în mod global³¹⁶. Există câteva situații tipice³¹⁷: În țările în care coabitarea este sancționată juridic într-o formă sau alta (diferită de căsătorie), cum este cazul Pacs-urilor

³¹³ Ильиных С.А. Представление о семье студентов Минска и Новосибирска//Социологические исследования, 2014, № 3, p. 61.

³¹⁴ Modelul familiei în tranziție și răspunsul politicilor publice la schimbări de valori și structuri sociale în Republica Moldova// www.viitorul.org/...Raport_IDIS-UNICEF-fiinal-2009.pdf, p. 31, 32.

³¹⁵ Ibidem.

³¹⁶ Rotariu, Traian. Considerații asupra unor aspect demografice ale familiei europene de azi // Dragoste, familie, fericire. Spre o sociologie a seninătății. Editura Polirom, 2015, p. 113.

³¹⁷ Ibidem.

în Franța, trebuie deosebite următoarele situații: 1. coabitarea în forma uniunilor libere ale tinerilor, ceea ce nu înseamnă neapărat un substitut al căsătoriei, ci doar o formă de amânare a ei; 2. uniuni libere ale persoanelor mai vârstnice (uneori cu statut de divorțat sau de văduv), care includ persoane ce evită un (nou) angajament matrimonial sau într-o altă formulă juridică; 3. persoanele tinere în coabitare recunoscută legal, a căror relație se poate transforma în căsătorie și 4. persoane mai vârstnice în coabitare legal recunoscută care acceptă această formulă, nu însă și căsătoria.

Din perspectivă acțională, prezintă interes factorii care conduc studenții spre acceptarea sau negarea instituției familiei în calitate de component important al necesităților individului. Identificarea motivelor care conduc la acceptarea sau respingerea în sistemul valoric al tinerilor a acestei instituții urmează să fie luată în calcul în procesul elaborării și implementării politicilor dezirabile din perspectivă societală, orientate spre modelarea comportamentului tinerei generații³¹⁸.

Adeptii necesității instituției familiei și-au motivat orientarea valorică, în felul următor (respondenții au avut posibilitatea să aleagă mai multe variante de răspuns):

1. asigură stabilitate și atașament emoțional – 57,53%;
2. este cadrul optim pentru creșterea copiilor – 51,36%;
3. asigură sprijin moral și financiar – 44,52%;
4. asigură confort fizic și afectiv -37,67%;
5. permite obținerea unui statut social – 18,49%;
6. asigură stabilitate sexuală -13,69%.

Segmentul de studenți care afirmă că familia nu reprezintă o necesitate își motivează poziția invocând următoarele argumente (respondenții au avut posibilitatea să aleagă mai multe variante de răspuns):

1. din cauza obișnuinței trăirii în concubinaj – 64%;
2. din cauza condițiilor financiare – 60%;
3. datorită tendinței de a adopta modelul occidental -28%;
4. e greu să divorțezi -8%;
5. datorită emancipării femeii – 4%.

Aceste viziuni contradictorii ale tinerilor cu privire la instituția căsătoriei și instituția familiei se produc în Republica Moldova pe fundalul proceselor complexe ce se desfășoară pe parcursul perioade de liberalizare a pieței, însoțite de declinul economic și de corupție în toate domeniile, de scăderea semnificativă a calității vieții privind majoritatea populației, de creșterea sărăciei, șomajului, de nesiguranța în ziua de mâine, de migrația în masă peste hotarele țării în căutarea unui loc de muncă și de multe alte fenomene negative. Toate acestea, coroborate cu lipsa unor mecanisme adecvate de protecție a majorității populației, au condiționat reorientarea, în special a tinerilor, spre alte valori, alte forme de conviețuire decât cele legate de familia nucleară clasică³¹⁹.

Datele investigației noastre confirmă acest diagnostic. Astfel, la întrebarea *Pentru cei din jurul Dvs., care credeți că sunt principalele obstacole în întemeierea unei familii?*, respondenții s-au referit la veniturile mici obținute (posibil de obținut) de către această categorie socială (59,42%), lipsa locuinței (41,72%), lipsa sau nesiguranța locului de muncă (39,42%).

³¹⁸ Programul Național Strategic în domeniul securității de mografice a Republicii Moldova (2011-2025), aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 768 din 12 octombrie 2011//lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view...id..

³¹⁹ Bulgaru, Maria, Bulgaru, Oleg. Politici familiale cu impact asupra comportamentului reproductiv// Studia Universitas Moldaviae, Seria Științe sociale, 2016, nr.8, p.3.

Concomitent, studenții nu sunt deloc încântați și de consistența măsurilor luate de către stat în vederea sprijinirii familiei tinere. Astfel, la întrebarea În ce măsură sunteți de acord cu enunțul conform căruia *La ora actuală în Republica Moldova statul sprijină formarea tinerilor familii*, au fost obținute următoarele rezultate:

1. total de acord – 6,25%;
2. acord parțial – 44,31%;
3. total dezacord – 49,43%.

În același timp, datele investigației ne demonstrează faptul că, de rând cu dificultățile de ordin material, întemeierea familiei este împiedicată și de factori de relaționare dintre indivizi. Or, 46,85% dintre respondenți au indicat, în calitate de obstacol în întemeierea familiei, dificultatea de a găsi partenerul, iar 21,14% - amestecul părinților. Așadar, în procesul de elaborare și implementare a măsurilor orientate spre consolidarea instituției căsătoriei și instituției familiei trebuie luată în calcul și această din urmă dimensiune.

În procesul investigației s-a făcut încercarea de a identifica și clasifica factorii care conduc la instabilitatea familiei. Respondenții au listat motivele care duc la desfacerea căsătoriei în felul următor:

1. violența -34,85%;
2. dragostea față de altă persoană/infidelitatea-32%;
3. abuzul de alcool al soțului/soției-17,14%;
4. nepotrivirea caracterelor-12%;
5. nepotrivirea sexuală-2,85%;
6. insuficiența resurselor financiare-0,57%.

În ceea ce privește măsurile necesare pentru consolidarea stabilității familiei, acestea au fost listate în următoarea ordine (respondenții au fost rugați să evidențieze până la trei variante de răspuns):

1. majorarea salariului soțului/soției care lucrează pentru ca celălalt să-și poată permite să nu lucreze și să se ocupe de educația copiilor – 70,28%;
2. îmbunătățirea activității sistemului de ocrotire a sănătății – 32,57%;
3. introducerea înlesnirilor pentru familiile tinere – 30,85%;
4. îmbunătățirea condițiilor de locuit și menaj, activității transportului public – 30,85%;
5. mai multe înlesniri pentru familiile cu copii mici – 30,85%;
6. majorarea alocațiilor pentru copii – 29,71%;
7. mărirea rețelei de instituții pentru îngrijirea copiilor și îmbunătățirea activității lor – 21,14%;
8. mărirea rețelei de instituții de deservire socială, a spectrului de servicii oferite – 9,71%;
9. mărirea rețelei de instituții de asistență socială - 7,42%.

Aceste deziderate trebuie luate în calcul în procesul elaborării politicilor de îmbunătățire a protecției copilului și familiei.

Așadar, investigația realizată confirmă a anumită erodare a instituției căsătoriei și a instituției familiei în rândul tineretului studios și afirmarea unor tendințe postmoderniste asupra vieții de familie. Studenții au o atitudine pozitivă atât față de concubinaj, ca formă de verificare a compatibilității partenerilor, cât și față de căsătorie civilă. Această evoluție a sistemului valoric al tineretului studios este generată de situația economico-socială și morală din societatea moldovenească și se integrează în tendința dominantă din spațiul ex-sovietic. În același timp, căsătoria și familia rămân dominate în sistemul valoric al studenților, situație care poate fi consolidată prin politici centrate pe amplificarea factorilor care conduc la creșterea stabilității acestor instituții și neutralizarea condițiilor care sporesc ponderea adeptilor stilului postmodernist al vieții de familie.

Familia clasică este cea mai puternic valorizată. Această tendință este în concordanță cu tendințele din Uniunea Europeană, unde, conform cercetării din 2011 cu privire la sistemul de valori, familia rămâne în continuare pentru europeni valoarea fundamentală³²⁰.

BIBLIOGRAFIE:

1. Bulgaru, Maria, Bulgaru, Oleg. Politici familiale cu impact asupra comportamentului reproductiv, în *Studia Universitas Moldaviae*, Seria Științe sociale, 2016, nr. 8.
2. Modelul familiei în tranziție și răspunsul politicilor publice la schimbări de valori și structuri sociale în Republica Moldova// www.viitorul.org/...Raport_IDIS-UNICEF-fiinal-2009.pdf
3. Rotariu, Traian. Considerații asupra unor aspect demografice ale familiei europene de azi, în *Dragoste, familie, fericire. Spre o sociologie a seninătății*. Editura Polirom, 2015.
4. Гурко, Т,А., Хромачева, А.Ю. Студенты-социологи о семье, гендере и отношении к родителям//*Вестник Института Социологии*, 2015, №4.
5. Ильиных, С.А. Представление о семье студентов Минска и Новосибирска//*Социологические исследования*, 2014, №3.
6. Носкова, А. Семья перед лицом вызовов глобализирующего мира (заметки с европейской конференции),//*Социологические исследования* 2013, №5.

³²⁰ Носкова А. Семья перед лицом вызовов глобализирующего мира (заметки с европейской конференции),//*Социологические исследования* 2013, №5, p. 148.